



ความสง ความหรรค์
อันไร้กาลที่

ธงทอง จันทรางศุ

สำนักพิมพ์มโนธรรม

พิมพ์ครั้งที่ ๒

ความสุข ความทรงจำ ในรัชกาลที่ ๙ • ธงทอง จันทรางศุ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : สำนักพิมพ์มติชน, มีนาคม ๒๕๖๐

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : สำนักพิมพ์มติชน, เมษายน ๒๕๖๐

พิมพ์ครั้งที่ ๓ : สำนักพิมพ์มติชน, พฤษภาคม ๒๕๖๐

ราคา ๑๘๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ธงทอง จันทรางศุ. ความสุข ความทรงจำ ในรัชกาลที่ ๙. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๖๐. ๒๔๐ หน้า.

๑. ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา, ๒๔๗๙-๒๕๕๙. I. ชื่อเรื่อง.

๔๒๓.๑๕๙๓

ISBN 978 - 974 - 02 - 1656 - 4

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คตะนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, สุชาติ ศรีสุวรรณ,
ปิยชนน์ สุทธิทรัพย์, ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์, นงนุช สิงหนะ

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เทิงวิเศษ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : รุจิรัตน์ ติมวัฒนะ, อพิสิทธิ์ วีระจาวรรณ

บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน • บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : พัลลภ สามดี

พิสูจน์อักษร : เมตตา จันทร์หอม • กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อินทรอุดม

ออกแบบปก : นักรบ มุลมานัส • ศิลปกรรม : นุสรา สมบุญรัตน์

ประชาสัมพันธ์ : สุภชัย สุชาติสุธารรม

หากท่านต้องการสั่งซื้อหนังสือเล่มนี้จำนวนมากในราคาพิเศษ

เพื่อมอบให้วัด ห้องสมุด โรงเรียน หรือองค์กรการกุศลต่างๆ

โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทฯ นี้ จำกัด โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๓ โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๙๖๑๒



สำนักพิมพ์มติชน

www.matichonbook.com

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนามูล ประชาานิเวศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๒๓๕ โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๕๕๑๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองงานเตรียมพิมพ์ บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนามูล ประชาานิเวศน์ ๑

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐๐-๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๙/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขาประชาสรรค์ ๒ ตำบลบางพูด อําเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๔-๒๑๑๓, ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๖ โทรสาร ๐-๒๕๕๒-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) ๑๒ ถนนเทศบาลนามูล ประชาานิเวศน์ ๑

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐-๓๓๖๐ โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๙๖๑๒

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd., Prachanivate 1, Chatuohak, Bangkok 10900 Thailand

PRINT
ON DEMAND

ฝ่ายงานรับจ้างพิมพ์ : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสิ่งพิมพ์ทุกประเภท
โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๑๑, ๒๔๒๔ โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๙๖๑๒

ผมเกิดเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๘
วันที่ผมเกิดนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดชฯ สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงดำรง
อยู่ในสิริราชสมบัติเกือบครบห้าปีบริบูรณ์ ชาติไป
เพียงหนึ่งวัน เพราะทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินของเมืองไทย
มาตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๗

ครอบครัวของผมทั้งข้างพ่อข้างแม่เรียกว่าเป็นสกุล
ข้าราชการเห็นจะได้ ปู่ของผมพื้นเพเป็นคนแม่กลองแล้ว
โชครະตาพาให้ได้เข้ามาพระนคร มีวาสนาได้ถวายตัวเป็น
มหาดเล็กในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ได้รับราชการในกระทรวงมหาดไทยจนถึงแก่กรรมเมื่อพ่อผม
อายุได้เพียงสามขวบ ข้างฝ่ายบรรพบุรุษของแม่เป็นสกุลเก่า
ที่รับราชการมาตั้งแต่ครั้งต้นกรุง มีผู้ใหญ่ในสกุลรับราชการ
สืบกันมาทุกชั่วคน แต่ด้วยความที่แม่เป็นผู้หญิงและสุขภาพ
เมื่อแม่อยู่ในวัยรุ่นสาวไม่สู้แข็งแรงนัก แม่จึงประกอบอาชีพ
อิสระเป็นนักเขียนตามนิตยสารต่างๆ โดยมีได้เข้ารับราชการ

...

ผมและเพื่อน
ก็จะได้มีโอกาส
เป็นส่วนหนึ่งของวันทรงดนตรี
กับเขาเหมือนกัน

...

ย้อนความกลับไปพูดถึงเรื่องที่ตั้งอยู่หน้าครับ ผมกำลัง
เล่าว่า เมื่อผมเติบโตขึ้นก็ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารว่าพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงปฏิบัติพระราชกรณีย
กิจมากมายหลากหลายทั้งในพระนครและต่างจังหวัด และ
ทรงใช้เวลาอยู่ในต่างจังหวัดนับจำนวนเดือนในหนึ่งปีแล้ว
มากกว่าในพระนคร ดังที่กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ ทุกอย่าง
ก็ดำเนินไปตามครรลองที่เป็นปกติของชีวิต ผมค่อยๆ เติบโต
ขึ้น ได้รู้เรื่องของพระเจ้าอยู่หัวมากขึ้นจากสื่อต่างๆ ผมก็มี
ความฝันเหมือนกับคนไทยทุกคนที่อยากจะมีโอกาสเข้าเฝ้า
ชมพระบารมีของพระเจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิดสักครั้งหนึ่ง แต่
ในฐานะที่เป็นเด็กนักเรียนคนหนึ่ง โอกาสที่ว่านั้นก็ไม่ได้มาถึง
ตัวผมง่ายนัก ความรู้อย่างหนึ่งของเด็กในวัยเดียวกับผม
ก็คือ นอกเหนือจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติ
พระราชกรณียกิจที่เป็นทางการแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวยังทรงพระมหากรุณาที่จะเสด็จพระราชดำเนินไป
“ทรงดนตรี” ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ หลายแห่ง เมื่อผม

...

ไม่มีใครทราบมาก่อนเลยว่า
จะเสด็จพระราชดำเนินมาที่
บ้านใดหาต่ออย่างผู้ปกครองคนหนึ่ง
ทุกพระองค์ทรงยินดีเยี่ยมเยียน
พร้อมกับเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์

...



(บน) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ (ล่าง) ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ถอดพระองค์ ครุยรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทูลเกล้าฯ ถวาย เป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ ๙ (ภาพจาก จงรักและภักดี, สำนักบริหารศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

เวลาใครต่อใครทำคุณงามความดีหรือมีความชอบเป็นพิเศษ เรามีจำนวนผู้ที่เล่นที่จริงกันอยู่เสมอว่า ได้ทั้งเงินได้ทั้งกล่อง แต่บางรายก็ได้แต่เงิน กล่องไม่ได้ หรือบางคนได้แต่กล่อง แต่ไม่ได้เงินก็มี

คำว่า “เงิน” ในที่นี้เป็นที่เข้าใจกันอยู่โดยทั่วไปแล้วว่า หมายถึงเงินตราที่เอากำไว้จ่ายใช้สอยซื้อหาอะไรได้ตามใจชอบ การที่คนเราขยันทำงานแล้วได้เลื่อนขึ้นเงินเดือนสองขั้น ทำให้อัตราเงินเดือนก้าวหน้าเร็วกว่าปกติ แบบนี้เรียกว่าได้เงิน ส่วนคำว่า “กล่อง” นั้นเป็นที่เข้าใจกันว่าหมายถึงเกียรติยศในรูปแบบต่างๆ และถ้าตามความเข้าใจของผมเองโดยเฉพาะแล้ว ก็น่าจะหมายถึงความรวมถึงเหรียญตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่างๆ ที่ได้รับเป็นบำเหน็จความชอบในราชการด้วย เมืองไทยของเรามีพระประมุขของประเทศเป็นพระมหากษัตริย์มาแต่ไหนแต่ไร สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่มาแห่งเกียรติยศและความมีหน้ามีตาที่เห็นได้ประจักษ์ชัดเจน จำนวนไทยครั้งเก่าที่ว่า “สิบพ่อค้า



ผู้เขียนขณะทำหน้าที่ผู้บรรยายการถ่ายทอดงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๙ โปรดสังเกตว่าจอโทรทัศน์ที่ตั้งอยู่หน้าผู้บรรยายโดนแสงอาทิตย์ตกกระทบพอดี ต้องให้กระต่ายมุงบังด้านบนเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น (ภาพจาก ธงทอง จันทรางศุ)

เป็นส่วนหนึ่งแม้จะน้อยนิดเพียงไรก็ตามอยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของประเทศไทย กล่าวเฉพาะงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ นอกเหนือจากงานถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๘ แล้ว ผมได้ทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ ด้วย

ในส่วนของงานที่เป็นพระราชพิธีมหามงคลต่างๆ ถ้ากล่าวเฉพาะงานครั้งสำคัญ ผมได้ทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายในงานพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ พระราชพิธีรัชมิ่งคลาภิเษก เพื่อเฉลิมฉลองโอกาสสำคัญที่พระบาท



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เสด็จพระราชดำเนินด้วยกระบวนพยุหยาตราชลมารค ไปในการพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ โอกาสนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกระบวนพยุหยาตราที่อาคารราชนาวิกสภา ในวันนั้นผู้เขียนได้เป็นผู้บรรยายการถ่ายทอดสดของโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยอยู่ที่อาคารราชนาวิกสภาด้วย (ภาพจาก ธงทอง จันทรางศุ)

วันหนึ่งต้นพุทธศักราช ๒๕๓๗ ศาสตราจารย์ ดร. เกษม สุวรรณกุล อดีตอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่นานหนึ่งในแวดวงการศึกษาที่ผมนับถือ ทั้งในฐานะนักวิชาการผู้มีชื่อเสียงและเป็นผู้บริหารการศึกษาที่มีฝีมือความสามารถ เวลานั้นท่านรับทำหน้าที่เป็นนายกสภามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเอกชนที่มีมูลนิธิบ่อเต็กตึ๊งเป็นผู้รับใบอนุญาตจัดตั้ง นอกเหนือจากตำแหน่งนายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง

ท่านได้มาพบกับผมว่า ปลายเดือนมีนาคมปีนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมจะเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ อันเป็นนามพระราชทาน และตั้งอยู่ที่ถนนบางนา-ตราด ก.ม.ที่ ๒๕

ใครๆ ต่างก็พากันตื่นเต้นเพราะเป็นครั้งแรกที่จะเสด็จพระราชดำเนินเปิดมหาวิทยาลัยของเอกชน (และว่ากันตาม



ผู้เขียนได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗

หลายหน่วย เช่น กองราชเลขาธุการในสมเด็จพระบรมราชินีนาถ กรมราชองครักษ์ โรงจอดรถยนต์หลวง และกองธูการที่ประทับแล้ว จะมีรั้วเหล็กและประตูขนาดเล็กอีกชั้นหนึ่ง พ้นจากแนวนี้เข้าไปเป็นเขตพระราชฐานที่ประทับชั้นในแล้ว เมื่อก้าวผ่านประตูเข้าไปผมได้เห็นพระตำหนักทั้งสองอยู่เบื้องหน้า มีธงมหाराชพลีไธสงอยู่ที่เสาธง เบื้องบนหลังคาพระตำหนัก ผมซึ่งถือพานดอกไม้ธูปเทียนอยู่ในมือ ถวายความเคารพครั้งหนึ่งแล้วก็มีเจ้าหน้าที่กรมวังเดินนำไปขึ้นบันได ด้านหน้าพระตำหนักทางด้านทิศเหนือ เพื่อไปเฝ้าฯ รอเวลาอยู่ที่ห้องรับรองชั้นล่าง ระหว่างนั้นมหาดเล็กเลี้ยงน้ำพอให้ใจผมสงบลงบ้าง

ครั้นได้เวลาแล้ว กรมวังก็เชิญผมเดินขึ้นอัฒจันทร์ที่อยู่โอบทิศเหนือด้านหน้าพระตำหนักนั้นเองขึ้นไปยังชั้นสอง ผมเดินผ่าน



นาคหลวงกำลังเดินจากศาลาหทัยสมาคมไปยังวัดพระแก้ว โดยมีเจ้าพนักงาน
ภูษามาลากันกลดหรือลัปทนให้ (ภาพถ่ายจาก ธงทอง จันทรางศุ)

ชีวิตของเด็กนักเรียนไทยทุกคนเมื่อเรียนหนังสืออยู่ในชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาย่อมต้องได้เรียนวิชาภาษาไทย และเป็นการแน่นอนว่าเนื้อหาวิชาภาษาไทยที่เล่าเรียนกันนั้น ส่วนหนึ่งย่อมมาจากพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระบรมพรมหากษัตริย์ เช่น พระราชนิพนธ์เรื่อง *รวมเกียรติ* ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หรือพระราชนิพนธ์เรื่อง *อิเหนา* ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏมีแทบทุกรัชกาล พระราชนิพนธ์บางเรื่องได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีชั้นยอดของชาติ เช่น พระราชนิพนธ์เรื่อง *พระราชพิธีสิบสองเดือน* ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็นยอดของความเรียงร้อยแก้ว

สำหรับผมเองซึ่งเป็นคนสนใจในเรื่องภาษาไทยมาตั้งแต่ยังเล็กก็ได้อาศัยพระราชนิพนธ์เหล่านี้เองกล่อมเกลารู้สึกนึกคิดตลอดไปจนถึงสำนวนภาษาของตัวเองให้



คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๒ ในภาพ รองศาสตราจารย์วิมลศิริ ชำนาญเวช กำลังทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายหนังสือ ส่วนผู้เขียนถือพานยืนอยู่ในแถว (ภาพจาก ธงทอง จันทรางศุ)

มหาวิทยาลัยให้สอบถามเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่งไปยังสถาบันแห่งนั้นว่าสภาพ จะทบทวนการตัดสินใจทางวินัยนั้นหรือไม่ ผลปรากฏว่าสถาบันยังยืนยันเหมือนเดิม ที่สุดจึงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าให้ยกโทษที่กำหนดให้นักศึกษาแพทย์พ้นสภาพ แต่ทรงวางเงื่อนไขว่ายังไม่ให้นักศึกษาแพทย์รายนั้นรับพระราชทานปริญญาบัตรพร้อมเพื่อนร่วมรุ่น ให้รอไว้มีกำหนดหนึ่งปี ระหว่างเวลาดังกล่าวให้ไปฝึกปฏิบัติในโรงพยาบาลในหน้าที่ที่เหมาะสมกับฐานะ แล้วให้สถาบันกราบบังคมทูลพระกรุณารายงานความประพฤติของนักศึกษาแพทย์



ผู้เขียนมารอเผ้าขบวนรถอัญเชิญพระบรมศพเคลื่อนออกจากโรงพยาบาลศิริราชไปยังพระบรมมหาราชวัง ที่ริมถนนเจ้าฟ้า เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ (ภาพถ่ายจาก ธงทอง จันทรางศุ)



ขบวนรถอัญเชิญพระบรมศพเคลื่อนออกจากโรงพยาบาลศิริราชไปยังพระบรมหาราชวัง ระหว่างทางเนืองแน่นไปด้วยประชาชนที่มาเฝ้ารอ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ (ภาพจาก ห้างสมุดภาพมติชน)



“...เรื่องราวที่เราได้พบได้เห็นมาในรัชกาลที่ ๙
วันนี้ยังสดชื่นอยู่ในใจของเรา แต่อีกห้าปีสิบปีข้างหน้าหรือนานกว่านั้น
ความทรงจำของเราก็คงจะเลือนหาย การจดบันทึกเรื่องราวเหล่านี้
จึงไม่ควรผัดวันประกันพรุ่ง
อาศัยเหตุทั้งสองข้อนี้ ผมจึงใช้เวลาภายในหนึ่งร้อยวันแรก
นับแต่วันสวรรคตเขียนหนังสือเรื่อง
'ความสุข ความทรงจำ ในรัชกาลที่ ๙' เล่มนี้ขึ้น
ถึงแม้จะไม่ใช่งานเขียนที่เป็นวรรณกรรมล้ำค่า แต่ก็ควรนับได้ว่า
เป็นงานร้อยแก้วที่เกิดขึ้นเพราะเหตุการณ์สวรรคต และด้วยความตั้งใจ
ที่จะบันทึกทั้งความสุขและความทรงจำส่วนตัวของผม
บรรดาที่ได้เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๙ ไว้เป็นหลักฐานสำหรับลูกหลานของผม
และคนไทยทั้งหลายในวันข้างหน้าจะได้ใช้ประโยชน์เพื่อย้อนกลับมาดู
วันเวลาที่เป็นต้นกำเนิดของเรื่องราวทั้งหลายเหล่านี้
และพลอยมีความสุขไปด้วยกันกับคนรุ่นเรา...”

ธงทอง จันทรางศุ

ISBN 978-974-02-1555-4



9 789740 215554

สารคดี

180.-



www.matichonbook.com